

Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdamın Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Prof. Ahmet Burçin Yereli **Yrd. Doç. Dr. Altuğ Murat Köktaş**

Hacettepe Üniversitesi

aby@hacettepe.edu.tr

Niğde Üniversitesi

altugmuratkoktas@nigde.edu.tr

Özet

Kayıt dışı ekonominin bir unsuru olarak kayıt dışı istihdam kavramı, ekonomiyi olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle literatürde yoğun olarak konu edinilmektedir. Düzensiz ekonomi, kara ekonomi ve yer altı ekonomisi gibi farklı isimlerle anılan kayıt dışı ekonominin analizi, kayba konu olan kamu gelirleri için de bir fikir vermektedir. Gelişmekte olan ekonomilerde yaygın olarak görülen kayıt dışı ekonominin en önemli ayağı ise kayıt dışı istihdamdır. Bireylerin kayıtsız çalışmaları sonucu, elde edilen gelirin takip edilememesi, başta vergi sistemi olmak üzere ekonomideki makro dengeleri bozmakta ve kamu finansmanını zedelemektedir. Ekonometrik modeller yardımıyla ülkedeki vergi kapasitesi, vergi gayreti ve fiili vergi hasılatı gibi unsurların hesaplanmasıyla birlikte söz konusu hesapların gerçeğe yakın sonuçlar verebilmesi ancak kayıt dışı ekonominin doğru olarak hesaplanmasıyla mümkün olmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın konusu, Türkiye’de kayıt dışı istihdamın sosyo-ekonomik özellikleridir. Türkiye’de kayıt dışı istihdam edilen bireylerin, sağlık sigortası sahipliği, istihdam edilme durumları ve elde ettikleri gelir türleri kapsamında 2012 ve 2014 yılları için kayıt dışı istihdam oranının hesaplanması ise çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada TÜİK tarafından düzenlenen 2012 ve 2014 “Hanehalkı Bütçe Anketi” verilerinden yararlanılmış ve betimleyici yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda, öncelikle istihdam edilen bireylerin, sağlık sigortası sahipliği incelenmiştir. Sağlık sigortası olmayanların belirlenmesini müteakip, istihdam edilmelerine rağmen yeşil kartı bulunanlar ile asgari ücretin altında gelir elde edenler ayrıca hesaplanmıştır. Diğer yandan istihdam edilmemelerine rağmen ücret geliri elde edenler ise yine kayıt dışı istihdam kapsamında değerlendirilmiş ve sonuç olarak Türkiye’de kayıt dışı istihdam oranı üzerine bir hesaplama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayıtdışı Ekonomi, Kayıtdışı İstihdam